

Çorum'da 2006-2011 Yılları Arasında Sıtma Epidemiyolojisi

Tanju İNANÇ (*) (**) Salih KUK * Süleyman YAZAR *

* Erciyes Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Parazitoloji Anabilim Dalı, TR-38039-Kayseri - TÜRKİYE
** İl Sağlık Müdürlüğü, TR-19000 Çorum - TÜRKİYE

Makale Kodu (Article Code): KVFD-2011-6062

Özet

Sıtma, paraziter hastalıklar içinde en fazla mortalite ve morbiditeye sebep olan hastalıktır. Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan 3.3 milyar kişiyi risk altında tutan sıtmaya her yıl 250 milyon insan yakalanmakta ve bunların 1 milyonu ölmektedir. Ülkemizde ise son yıllarda yapılan kontrol çalışmalarıyla sıtma olgularının sayısında önemli bir azalma olmuştur. Bu çalışmada, İl Sağlık Müdürlüğünden elde edilen 2006-2011 yılları arasına ait veriler değerlendirilerek Çorum'daki sıtma epidemiyolojisini araştırmak amaçlanmıştır. Beş yıllık periyot içerisinde ikisi kadın beşi erkek toplam yedi olgu tespit edilmiştir. Yedi olgunun üçünü çalışmak amacıyla Çorum'a gelen işçiler oluştururken, sıtma tanısı konan olguların hepsinde etkenin *Plasmodium vivax* olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Sıtma, *Plasmodium vivax*, Çorum

The Epidemiology of Malaria in Çorum between 2006 and 2011

Summary

Malaria is the leading cause of morbidity and mortality among parasitic infections. About 3.3 billion people - half of the world's population - are at risk of malaria. Every year, this leads to about 250 million malaria cases and nearly one million deaths. The number of malaria cases in recent years has been a significant decrease in Turkey. In this retrospective study, we investigated malaria using the data provided by The Health Administration of Çorum between 2006 and 2011. Totally 7 positive patients (5 men and 2 women) were reported during the 5-year period. Three of the seven cases were workers to work Çorum from other cities. All of the cases were caused by *Plasmodium vivax*.

Keywords: Malaria, *Plasmodium vivax*, Çorum

GİRİŞ

Bütün dünya ve ülkemiz için önemli bir halk sağlığı sorunu olan sıtma; *Plasmodium* türlerinin neden olduğu, özellikle tropikal ve subtropikal bölgelerde yaygın olarak bulunan, ciddi klinik tablolarla ortaya çıkarak hayatı tehdit edebilen bir paraziter enfeksiyondur ¹. *Plasmodium*'ların insanı enfekte eden dört türü (*P. falciparum*, *P. vivax*, *P. ovale*, *P. malariae*) bilinmekle birlikte, yapılan moleküler çalışmalar sonucunda insanı enfekte eden beşinci bir tür (*P. knowlesi*) bildirilmiştir ².

Enfeksiyon genellikle insana, enfekte dişi *Anopheles* cinsi sivrisineklerin kan emmesi esnasında sporozoitleri enjekte etmesi ile bulaşmaktadır. Bunun yanı sıra enfekte kişiden kan transfüzyonu, kontamine iğnelerin kullanımı gibi yollarla da bulaş olabilmektedir. *Plasmodium*'ların

tanısı Giemsa ile boyanmış ince yayma ve kalın damla kan preparatlarının incelenerek, eritrositlerin içindeki evrim dönemlerinin (trofozoitler, şizontlar ve gametositler) görülmesiyle konmaktadır ^{1,3,4}.

Hastalığın kliniği parazitin türüne, parazitemi seviyesine ve hastanın immün durumuna bağlı olarak değişmektedir. Hastalığın asıl klinik belirtisi ise üşüme-titrete, ateş ve terleme ile karakterize sıtma nöbetidir. Nöbetlerin yanı sıra baş ağrısı, zayıflık, kusma, ishal gibi klinik belirtiler de sık olarak görülmektedir. Tropika sıtması etkeni *P. falciparum* ağır, ölümcül sıtma olgularına neden olan türdür. Bu türde sıtma nöbetleri diğer sıtma türlerine göre daha sık aralıklarla olur ve nöbetler doğrudan ateş ile başlayabilir. *P. vivax*'ın neden olduğu tersiyana sıtması ise Türkiye'de

İletişim (Correspondence)

+90 352 4374937/23401 Mobile: +90 532 4223639

syazar@erciyes.edu.tr

görülen sıtma türüdür. Bu türde klinik *P. falciparum*'a göre daha ılımlı olmaktadır ^{1,5}.

Bu çalışmada, İl Sağlık Müdürlüğünden elde edilen 2006-2011 yılları arasına ait veriler değerlendirilerek Çorum'daki sıtma epidemiyolojisini araştırmak amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOT

Çalışmada, Çorum İl Sağlık Müdürlüğünden elde edilen 2006-2011 yılları arasına ait veriler retrospektif olarak değerlendirilmiştir. Bu tarihler arasında 3275 (%79.3)'i aktif sürveyans, 855 (%20.7)'i pasif sürveyans yöntemi ile olmak üzere toplam 4130 vaka incelenmiştir. İnce yayma ve kalın damla kan preparatları ile incelendiği bilinen hastalar ayrıca cinsiyet, meslek, yaş ve yerli vaka olup olmamalarına göre de irdelenmiştir.

BULGULAR

Beş yıllık periyot içerisinde yaşları 15 ile 69 (ort: 36.7±18.76) arasında değişen 5 (%71.4)'i erkek 2 (%28.6)'si kadın toplam 7 olgunun saptandığı belirlenmiştir. Sıtma tanısı konan olguların hepsinde etkenin *Plasmodium vivax* olduğu tespit edilmiştir. Olguların yıllara ve cinsiyete göre dağılımı *Tablo 1*'de verilmiştir.

Sıtma tespit edilen yedi olgunun 3 (%42.9)'ünü çalışmak için Çorum'a gelen işçilerin oluşturduğu saptanırken, Çorum'da ikamet eden hastalardan birinin Almanya'da yaşadığı, bir süre önce Adana ve Sivas'a seyahat edip döndükten sonra hastalanıp uzun süre Almanya'da hastanede yattığı fakat tanı konulmadığı anlaşılmıştır. Kısa bir süre önce Çorum'a gelen hastanın yapılan tetkikleri sonucu sıtma tanısı aldığı belirlenmiştir. İşçilerin yaşadığı iller ve mesleki bilgileri *Tablo 2*'de verilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sıtma dünyada yaygın bir enfeksiyondur. Her yıl oluşan 100 milyon sıtma vakasının yaklaşık 1 milyonu ölmektedir.

Tablo 1. Olguların yıllara ve cinsiyete göre dağılımı

Table 1. Distribution of cases according to gender and years

Yıllar	Erkek		Kadın		Toplam
	n	%	n	%	
2006	2	28.6	-		2
2007	2	28.6	1	14.3	3
2008	1	14.3	-		1
2009	-		-		-
2010	-		-		-
2011	-		1	14.3	1
Toplam	5	71.4	2	28.6	7

Tablo 2. Sıtma olgularının yaşadığı iller ve meslekleri

Table 2. Malaria cases where they live and professions

Hasta	Yaş	Yaşadığı Yer		Mesleği
		İli	İlçesi	
1 nolu hasta	15	Şanlıurfa	Siverek	Tarım işçisi
2 nolu hasta	69	Çorum	Merkez	İşçi emeklisi
3 nolu hasta	25	Şanlıurfa	Siverek	Tarım işçisi
4 nolu hasta	51	Çorum	İskilip	Biçerdöver şoförü
5 nolu hasta	21	Şanlıurfa	Siverek	Tarım işçisi
6 nolu hasta	36	Çorum	Merkez	Bandocu
7 nolu hasta	40	Çorum	Merkez	Şoför

64 derece kuzey ile 32 derece güney paralelleri arasında daha siktir. Sıtma Türkiye'nin önemli enfeksiyonlarından biri iken, 1926 yılında başlatılan ve günümüze kadar devam eden savaşa vaka sayısı oldukça azaltılmıştır.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda; Manisa'da 2000-2004 yılları arasında 24 ⁶; Aydın'da 2001-2003 arasında 64 ⁷; Malatya'da 2003-2004 yılları arasında 66 ⁸; Şanlıurfa'da 1995-2000 yılları arasında 24.182 ⁹; Bursa'da 1986-2002 yılları arasında 700 ¹⁰; Afyon'da 1997-2003 yılları arasında 43 ¹¹; Diyarbakır'da 1999-2004 yılları arasında 22.062 ³; Elazığ'da 1996-2004 yılları arasında 200 ⁵; Kayseri'de 1995-2000 yılları arasında 121 ¹² sıtma vakası saptandığı bildirilmiştir.

Çorum'da tespit edilen sıtma olguları diğer şehirlere göre oldukça düşüktür. Sıtma olguları, ülkemizde özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yoğunlaşmaktadır. Fakat gerek turistik amaçlı seyahatlerin gerekse mevsimlik tarım, inşaat ve turizme bağlı göçlerin çoğalmasından dolayı insan hareketlerinin artması sıtmanın aynı ülke içindeki bölgeler arasında ve hatta dünya genelinde kolaylıkla taşınabilmesini sağlamaktadır. Çalışmamızda elde ettiğimiz verilere göre vakaların %42.9'unu başka şehirlerden Çorum'a gelen kişiler oluşturmuştur.

Vaka sayısı çok az olmakla birlikte, tespit edilen toplam yedi vakanın cinsiyete göre dağılımına bakıldığında erkeklerde kadınlara oranla daha fazla görüldüğü saptanmış ve bunun da birçok benzer çalışmayla uyumlu olduğu tespit edilmiştir ^{8,11,12}. Hastalar meslekleri açısından incelendiğinde; genellikle açık ortamda çalışan kişilerden oluştuğu görülmüş, bunun da sivrisinekle temasın arttırmasına bağlı olduğu düşünülmüştür.

Sonuç olarak, son yıllarda sıtma ülkemizde bir hayli azalmasına rağmen mevcudiyetini devam ettirdiği, bu nedenle mücadelenin de devam ettirilmesi gerektiği kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. Özcel MA: Sıtma. In, Özcel MA, Özbel Y, Ak M (Eds): Özcel'in Tıbbi Parazit Hastalıkları. pp.79-132, Meta Basım, İzmir, 2007.

- 2. Singh B, Kim Sung L, Matusop A, Radhakrishnan A, Shamsul SS, Cox-Singh J, Thomas A, Conway DJ:** A large focus of naturally acquired *Plasmodium knowlesi* infections in human beings. *Lancet*, 363, 1017-24, 2004.
- 3. Temiz H, Gül K:** 1999-2004 yıllarında Diyarbakır'da saptanan sıtma olgularının değerlendirilmesi. *Türkiye Parazitol Derg*, 30 (4): 261-264, 2006.
- 4. Şimşek FM, Kaynaş S, Ozensoy Toz S, Ozbel Y, Alten B, Chan AST:** Evaluation of the VecTest malaria antigen panel assay using *Anopheles sacharovi* specimens in an endemic area, Sanliurfa province, Turkey. *Kafkas Univ Vet Fak Derg, (Suppl-B): S231-S234, 2010.*
- 5. Kuk S, Özden M, Kaplan M:** Elazığ'da 1996-2004 yılları arasında sıtma epidemiyolojisi. *Türkiye Parazitol Derg*, 30 (4): 265-267, 2006.
- 6. Östan İ, Limoncu ME, Tüysüz MA, Köroğlu G, Özbilgin A:** Manisa ilinde 2002-2004 yılları arasında saptanan sıtma olgularının değerlendirilmesi. *Türkiye Parazitol Derg*, 30 (2): 89-91, 2006.
- 7. Sarı C, Sakarya S, Ertabaklar H, Öncü S, Ertuğ S:** Aydın ilinde 2001-2003 yılları arasında saptanan sıtma olgularının değerlendirilmesi. *Türkiye Parazitol Derg*, 28 (3): 119-122, 2004.
- 8. Atambay M, Karaman Ü, Yaşar S, Aycan Öm, Daldal N:** Malatya'da aktif sürveyans ile saptanan sıtma vakaları. *Türkiye Parazitol Derg*, 30 (2): 86-88, 2006.
- 9. Akkafa F, Şimşek Z, Dilmeç F, Baytak Ş:** Şanlıurfa ilinde sıtma epidemiyolojisi. *Türkiye Parazitol Derg*, 26 (2): 143-146, 2002.
- 10. Alver O, Akalın H, Mıstık R, Helvacı S, Töre O:** Bursa'da sıtma epidemiyolojisi. *Türkiye Parazitol Derg*, 29 (2): 68-72, 2005.
- 11. Çetinkaya Z, Özçelik R:** Afyon'da sıtma epidemiyolojisi. *Türkiye Parazitol Derg*, 28 (2): 77-79, 2004.
- 12. Yazar S, Yaman O, Arı Ö:** Kayseri'de sıtma. *Türkiye Parazitol Derg*, 26 (2): 147-148, 2002.